

haaseen antiin. Hupaisaa on seurata esimerkiksi, miten moni tiukkasi häneltä, miksi Alko asettaa paremmille ravintoloille kovin korkeita ikärajoja. Vastaus kai tiedetään: Alkon asettama ainoa ikäraja on 18 vuotta, mutta portierit yksinkertaisesti valehtelevat yleisölle. Tämän muuten myöntää myös ravintolaoloista väitöskirjan tehnyt tutkija.

Edelleen Kosken meriittejä ovat sisäministeriys virkamieshallituksessa sekä Länsi-Suomen läänin maaherruus. Voisin hyvin kuvitella, että hänet olisi sovittelun mestarina voitu nimittää ainakin virkamieshallituksen pääministerin tehtävään.

Toistan, että pidän Koskea

mainiona miehenä, mikä on jokoisen uskottava. Hänen kirjansa kuitenkin kärsii pikkutarkkuudesta sekä mielestäni liiasta ulkomaanmatkojen kuvailusta. Olen matkustellut itsekin nimenomaan Euroopassa erittäin paljon ja joskus satunnaisesti ehkä kaipaamaan vieläkin tuota rumbaa, mutta matkatkin ovat saavutuksiltaan rajallisia.

Monet käynnit Virossa, Unkarissa ja Latviassa ovat olleet upeita ja ansaitsevat kuvauksensa, totta kai. Osallistuminen Latvian vapautumiseen jää erityisesti mieleen.

Toisaalta tiedän, miten omassa työpaikassani Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksel-

la suhtauduttiin nimenomaan Neuvosto-Virosta tuleviin, joista ensimmäinen eli Marju Lauristin pääsi Helsinkiin vuonna 1977 ja sieltä hän kiellon vastaisesti matkusti Tampereelle. Laitoksen johtaja Kaarle Nordenstreng teki suurenmoisen työpanoksen järjestämällä tulijoille yhteyksiä, esiintymisiä, rahaa ja myöhemmin tilapäisasuntoja. Mitä hän on saanut tästä kiitokseksi? ”Bolshevikin” maineen ainakin eräässä viimevuotisessa kirjassa. Tämä suuttuttaa minua yhä, etenkin kun näen Kosken ja Nordenstrengin toiminnassa paljon yhteistä.

Suvaitsevaisuuden lyhyt oppimäärä

PASI PYÖRIÄ

Amerikkalaisen professorin Richard Floridan käsite luova luokka on hiljattain noussut oppialarajat ylittäväksi muotisanaksi. Vuonna 2002 ilmestyneessä myyntimenestyksessään *The Rise of the Creative Class*, jonka Anna Kontula arvioi YP:n numerossa 1/2004, Florida määritteli teknologian, tieteen, taiteen ja kulttuurialojen osaamisen keskeisimmäksi taloudellisen kilpailukyvyn lähteeksi. Kun tähän yhtälöön lisätään vielä korkea suvaitsevaisuuden aste, menestyksekkään aluepolitiikan eväät ovat kasassa, Florida väittää.

Floridan ajattelussa on nimenomaisesti kyse aluepolitiikasta, koska hänen tutkimus-

ohjelmansa on avoimen normatiivinen. Tässä arvioitavassa teoksessa *Cities and the Creative Class* hän jatkaa edellisen kirjansa linjoilla korostaessaan luovuuden ja kulttuurisen moniarvoisuuden tärkeyttä paitsi taloudellisen kehityksen myös yhteiskuntasuunnittelun kantavana voimana. Floridan mukaan pelkkään kovaan tieteseen ja teknologiaan panostaminen ei riitä. Yhtä lyhytnäköistä on ymmärtää kaupunkisuunnittelu vain investoinneiksi kiinteään infrastruktuuriin. Kansainvälisesti menestyvät yritykset ja yliopistot tarvitsevat ympärilleen laajalti kulttuuripalveluja ja ennen kaikkea luovuutta tukevan ilmapiirin, joka suvaitsee

Richard Florida
Cities and the Creative Class
New York & London 2005
198 s.

niin etniset kuin seksuaalisetkin vähemmistöt.

Hieman yllättäen Floridan korostama suvaitsevuus on saanut kriitikot varpailleen. Floridaa on syytetty perinteisten perhearvojen polkijaksi, kristillisen kulttuuriperinnön vastustajaksi ja jopa homoseksuaalien ideologiseksi äänitorveksi, ja vain siksi että kirjoittaja on tutkimuksessaan löytänyt tilastollisen yhteyden eräiden amerikkalaiskaupunkien taloudellisen vetovoii-

maisuu­den ja niiden yksilönva­pau­taa ja erilaisuutta kunnioit­ta­van at­mos­fäärin välillä! Kuten Florida itsekin toteaa, pelissä on il­misel­västi muutakin kuin hän­nen työnsä akateeminen arvo.

Floridan vastaus kriitikoilleen on painava, sikäli kuin tulkit­sen sen oikein: jopa konservatiivisessa Amerikassa traditio­naalinen koti, uskonto ja isänmaa-ideologia voi elää rinnan liberaalin individualismin kanssa. Florida toteaa­kin tyhjentävästi, että monet Amerikan ”perheystävällisimmistä” kaupungeista sijoittuvat keskimääräistä korkeammalle kirjoittajan konstruoimissa boheemisuus ja homo -indekseissä. Nämä mittarit kuvaavat valtaväestöstä poikkeavien ryhmien, kuten taiteilijoiden ja seksuaalivähemmistöjen, keskittymistä eräille alueille ja siten vallitsevaa sosiaalisen toleranssin astetta.

Floridan jatkaa kriitikojensa ryöpyttämistä painottamalla, että menestyneimpien urbaanien alueiden on yksinkertaisesti pakko toivottaa kaikenlaiset ihmiset tervetulleiksi. Vaikka perhearvojen puolesta puhuminen olisi poliittisesti kuinka kor­rektia tahansa, kuitenkin vain 23,5 prosenttia amerikkalaisista elää perinteisessä ydinperheessä, jossa molemmat vanhemmat asuvat lapsineen samassa talou­des­sa, Florida muistuttaa. Vetovoimaisimmat kaupungit ovat väestörakenteeltaan moninaisia aina rauha­isista perheiden asuttamista esikaupunkialueista kulttuuritarjontaa pursuaviin hektisiin keskustoihin.

Miksi sitten ihmiset suosivat eräitä asuinalueita toisten kustannuksella? Floridan mukaan sekä elämäntyyli että taloudelliset pontimet ratkaisevat. Perinteisestihän on ajateltu, että työ-

paikkojen maantieteellinen ja­kautuminen selittää ihmisten liikkuvuutta. Floridan mielestä tämä on vain osatotuus. Floridan analysoimat tilastot ja laadulliset haastattelut osoittavat, että kulttuurisesti kirjavat ja enakkoluulottomasti uusiin tulijoihin suhtautuvat kaupungit korjaavat muuttovoiton ja myös taloudellisen kilpailuedun osaan­nan työvoiman luovasta voimasta. Seurauksena on positiivinen kierre, kun elinympäristössään viihtyvä luova luokka ruokkii alueensa ja yritystensä innovatiivisuutta ja talouskasvua, mikä puolestaan nostaa entisestään alueen vetovoimaa.

Vaikka Florida korostaa luovuuden olevan läsnä kaikessa inhimillisessä toiminnassa, hän kuitenkin näkee jotkut tietotyön ja kulttuurialan ammatit keskeisimmiksi uuden talouden toimijoiksi. Muun muassa insinööreistä, tieteen- ja taiteenharjoittajista, arkkitehdeistä, opettajista sekä viihde- ja kulttuurialan ammattilaista koostuvaan luovaan luokkaan kuuluu Floridan arvion mukaan kolmannes kehittyneiden teollisuusmaiden työvoimasta. Arvionsa kirjoittaja pohjaa virallisiin työvoimatilastoihin ja ammattiluokitukseen.

Tästäkin Floridaa on kritisoi­tu. Kriitikoiden mukaan Florida on elitistinen snobi, jota perinteisen työväenluokan asema ei kiinnosta. On totta, että Floridan analyysi keskittyy am­mattihierarkian yläpäähän, mutta tästä ei objektiivisesti katsoen seuraa se, että hänen analyysinsä olisi väistämättä elitistinen. Florida tunnustaa yhteiskunnallisen eriarvoisuuden olemassaolon, hän on huolestunut ylit­yöllistettyjen tietotyöntekijöiden aikapulasta ja stressistä ei-

kä vähättele edes ”prekariaatin” eli epävarmoissa ja katkonaississa työsuhteissa sinnittelevän uuden proletariaatin ahdinkoa.

Edellisiä syytöksiä hieman tähdellisempi on­gelma on kenties siinä, että Floridan luokka-käsite on kovin ohut. Luova luokka, siten kuin Florida sen määrittelee, on liian heterogeeninen kategoria ollakseen yhteiskuntaluokka sanan perinteisessä merkityksessä. Vaikka luovuus varmasti yhdistää Nokian insinööriä ja boheemia katutaiteilijaa, tähän yhtäläisyydet taitavat loppua. Floridan luovaan luokkaan kuuluvat tuskin samastuvat yhteiseen arvomaailmaan poliittisista motiiveista puhumattakaan.

Joka tapauksessa Floridan työn ansioihin nähden kritiikkini kutistuu lähinnä saivarteluksi. Cities and the Creative Class on hieno synteesi ajattelusta, joka ulottuu paljon syvemmälle kuin kirjoittajan edellinen, bestselleriksi noussut monografia. Florida on kehitellyt ajatuksiaan pitkään ja mitä ilmeisimmin ope­roi laadukkailla ja huolellisesti analysoiduilla aineistoilla, joista tuotetut tulkinnat saavat lukijan pohtimaan ja kyseenalaistamaan vanhoja totuuksia.

Suomessakin vierailut ja Helsinkiä yhtenä eurooppalaisen luovuuden tihentymänä pitävä Florida herättää myös kysymään, mitä oppia Suomi voisi ottaa luovan luokan ilosanomasta. Vaikka Suomi pärjää loistavasti huipputeknologian tuottajana ja koululaitoksemmekin tuottaa paljon luovaa potentiaalia kohtuukustannuksin, olisiko suvaitsevaisuuden ja moniarvoisuuden kehittämisessä vielä parantamisen varaa?

Hieman yllättäen Floridan tutkimusten mukaan Suomi on

muiden Pohjoismaiden ohella varsin avoin ja tolerantti yhteiskunta väestöpohjan homo-

geenisuudesta huolimatta. Floridan näkemystä väheksymättä epäilen silti, että tässä suhteessa

asenneilmastossamme olisi tuulettamisen varaa.

Kun julkisuus on liiketoimi

SEPPO HELMINEN

Kustantajana Kirjapaja on terävöittänyt yhteiskunnallista profiliaan mm. MUST-kirjoilla, jossa sarjassa tämäkin teos on julkaistu. Sarjassa julkaistaan tunnettujen yhteiskunnallisten keskustelijoiden puheenvuoroja enemmän tai vähemmän ajankohtaisista asioista ja ilmiöistä. Markkinoinnin näkökulmasta kirjoittajan henkilö on tärkeä. Se näkyy jo kirjojen kansista, joissa kirjoittajan nimi on suurennettu varsin näkyväksi täyksi ja itse otsikko on varsin pienellä. Ikään kuin jälkimmäinen olisi sivuseikka, mitä se ei ole aiemmin lukemissani sarjan teoksissa ollut. Mutta tästä kirjasta jäi kyllä sellainen sivumaku. Ennen kuin kirjaan, miksi sellainen maku jäi, totean, että tuoteliias dosentti Sari Näre on tuottanut loppuun pohdittua ja ajatteleminen aihehtakin antavaa tutkimusta.

Ensinnäkin olen harvoin luenut tekstikokonaisuutta, jossa ehtolauseille ”jos”, ”ehkä”, ”saataisi” tai ”voisi” on rakennettu niinkin painaviksi tarkoitettuja ajatusrakennelmia kuin Näre tekee. Tällainen ajatusten arkkitehtuuri epäilyttää. Aina.

Tikapuikseen ja sen puolaupiksi Näre on rakentanut varsin yleisellä ja epämääräisellä tasol-

la liikkuvat dikotomiat. Miesnainen. Aikuinen–lapsi. Mediayksilö. Puuttuu konkretia. Sitä eivät ole siteeratut lehti uutiset. Kirjan alkupuolella Näre onneksi tekee eron viranomaisjulkisuuden, sosiaalisen julkisuuden ja kaupallisuuden motivoimaksi näkemänsä mediajulkisuuden välillä. Viimeksi mainittuun hän etupäässä viittaa puhussaan julkisuudesta. Hän katsoo sananvapauden kuuluvan kansalaiselle julkista aluetta koskevana perusoikeutena ja yksityisyysdensuojan yksityiselämää koskevana perusoikeutena. Siinä piirretään abstraktiin oikeusavaruuteen viiva. Kun intiimin ja julkisen raja pyritään vetämään konkreettisesti, on yksityisyysdensuoja asetettava markkinataloudelliseen kontekstiinsa eli elinkeino- ja kauppavapauteen. Sananvapaus on vain Andersenin sadun keisarin uusin, moderni vaatekerta. Tässähän on kysymys tavarasta, ei ihmisistä inhimillisinä olentoina. Kaupallinen media, tuo moderni Sampo, jauttaa yksityisyyden tavaraksi, sillä tavaroita ovat kaikki myyntiä varten tuotetut käyttöarvot. Sellaiset julkikikset kuin Matti Nykänen, Hannele Lauri tai Tanja Karpela ovat näiden markkinoiden merkkitavaroita, kuuluisaksi

Sari Näre
Julkisuudesta ja intimiteetistä
Kirjapaja 2005
118 s.

tulleita käyttöarvoideoita ja niihin liittyviä mielikuvamaailmoja. Niitä myydään. Ja niitä ostetaan. Mukana on intimiteettiä; kuka avaa vaatekaappinsa, kuka sänkykamarinsa, kuka käy parisuhdekeskustelunsa medioitsee. Tämä on yksi osa julkisuuden intimoitumista. Näreellä on kirjassaan yksi hyvin raadollinen esimerkki. Jussi Parviainen joutui lukemaan jätetyksi tulemistaan lehdestä.

”Intimiteetin ytimessä on sen mentaalis-fyysinen puoli: oma ruumis tunteineen sekä mieli fantasioineen ja ajatuksineen. Ruumiin ja mielen leikkauspisteessä on puolestaan seksuaalisuus, intimiteetin syvin kerros. – joka on altis haavoittumiselle.”

Olen yhtä mieltä, mutta kun kilpaillaan kauppa- ja elinkeinovapauden nimissä yrittämisestä hoivan, fyysisen terveyden tms. alueilla, niin mikä estää mieltäkin olemasta kilpailun alue, kaupankohde ja kauppapaikka. Eräässä mielessä sillä kaikella on